

Golovics Lajos

Ekszpanzió – Reflexió

Németh Péter Mikola finom eleganciával így határozza meg egyik írásában: „Az EKSZPANZIÓ/K/ minden emberire kiterjedő, táguló, lelkeket hódító, szelíd kultúr- köröket foglalo nemzetközi kortárs művészeti találkozó(k).”

Szerintem még sok minden más is.

Például behatolás a korunkba, a körülöttünk felsejlő gondolatokba, misztériumokba, hogyan és mire reflektálunk.

Amikor végignéztem az EKSZPANZIÓ történetét, ahogy egy rendes művészettörténészhez illik, amikor egy kiállítás megnyitására készül, meglepődve láttam, hogy az elmúlt bő két évtized milyen gazdagon korszakolható.

Kezdődik a *Hétfélig Ekszpanzióval* 1989-ben, majd folytatódik az *Ex-Panzió*n (1990) át az újabb tíz évet felölelő 1991–2001 közötti *Ekszpanziók* sorozatával, majd 2002–2008 között egy újabb fejezet és 2008-tól további kettő és fél év, amelynek éppen most a részesei vagyunk.

Ez a 23 év művészettörténeti mércével mérve nem sok, ha olyan korszakokra gondolunk, mint reneszánsz, barokk vagy manierizmus.

De ha azt vesszük, hogy a XX. század legtöbb avantgárd mozgalma ennél jóval kevesebb ideig élt, akkor tekintélyt parancsoló.

Mitől van ez így?

Mi adja ezt a történetiséget, mi tartja életben ma is az *EKSZPANZIÓT*?

Teljesen világos a képlet.

Arról szól, hogy Németh Péter Mikola hogyan dolgozza fel a XX. századot és hogyan éli meg a XXI-ediket, részben saját maga mint alkotómű-

vész, másrészt a barátai, művésztársai segítségével.

Normál esetben egy rendes filozófus, esztéta, művészettörténész, rengeteg tanulás és küzdelem után, ha van elég bátorsága és felkészültsége, akkor nekiáll és keres valami kis morzsányi darabot az emberiség kultúrtörténetéből és azt kutatja, elemzi, formálgatja.

Az Ekszpanzió szellemi atyja, Mikola pedig azt mondja, hogy nemcsak én akarok megküzdeni ezekkel a feladatokkal, hiszen mások is végigjárnak ezeket a szellemi utakat, miért ne ülhetnénk össze évente egyszer-kétszer kicserélni a gondolatainkat egy hasonló témában. Sőt ezeket a közös gondolkodásokat kivisszük a terepre.

Mi biztosan épülünk belőle, de akik közé elvisszük, azok is esélyt kapnak arra, hogy bekapcsolódjanak. Sőt, nemhogy esélyt kapnak, hanem kifejezetten velük, közöttük történnek az események, annak ellenére, hogy egyébként ezeknek az embereknek a mindennapjai egyáltalán nem erről szólnak.

Itt szeretném felhívni a figyelmet Bohár András egyik nagyon fontos gondolatára, amelyet egy 1996-os székesfehérvári kiállítás kapcsán fejtett ki, ez pedig a *kontextualitás*.

Az a közeg, ahol a művészet ma megnyilvánul, megjelenik és reményeink szerint befogadást nyer.

Az Ekszpanzió történetében is ez a kontextus egy különleges dolog. Alapvetően fontos az a közeg, ahol a művek, az akciók, közös gondolatok születnek. Fontos a Dunakanyar, a Börzsöny és a Pilis.

Fontos ez a tény geográfiai, etnográfiai, szakrális, valamint szociológiai, politikai és kulturális értelemben egyaránt.

Fontos az események és a művek születésénél a történetiség, fontos az

egyetemes és a magyar idő-kontinuumban a kiszakított hely, vagy éppen a beágyazottság.

Az *Ekszpanzió* egyrészt történeti, másrészt spontán intuitív.

Ez a szellemi, művészi *felépülés*, ez az út jól követhető a hazai és a nemzetközi szellemi életben is.

Ahogy az elején említettem, az *Ekszpanzió*nak is vannak korszakai, ezek jól szinkronba hozhatók a magyar és az egyetemes gondolkodás

aktualitásaival. Jól kitapintható az etnográfiai, szakrális vonulat, az irodalmi, a vallási, az iszlám, majd a hamvasi, freudi, jungi gondolatok, és természetesen a francia filozófusok, gondolkodók kapcsolódásai.

Az sem véletlen, hogy ma itt, pont ebben a galériában jelenik meg az EKSZPANZIÓ, már nem először. Ennek pedig a Párizsi Magyar Műhely kultúraformáló ereje az oka.

Nézzük a mai kiállítás címét: *Arc-Maszok*.

Az ember az iskolában nyilván találkozik a művészeti tanulmányai során sokféle arccal. Áhítatossal, szenvedővel, boldoggal, naival, balgával, gonosszal stb.

Ami azonban engem az életem során igazán nagyon mélyen megérintett, az Javlenszkij néhány portréja a XX. század elejéről.

Még a múlt században – milyen furcsán hangzik –, a nyolcvanas évek vége felé egyszer Münchenben jártam és ott találkoztam ezekkel a fejekkel.

Csak színek és formák, semmi konkrét, mégis ezernyi érzélem.

Lenyűgöző volt.

Hozzáolvastam az elérhető Freudot és Jungot, és egyre jobban érdekelt a téma.

Rá kellett jönnöm, ahogy előre halad a korban az ember, a gyönyörű női formákról a hangsúly egyre inkább az arcra koncentrálódik.

Van-e élet, intelligencia benne?

Van-e tűz a szemben!

A másik meghatározó élményem Csorba Simonhoz kapcsolódik, akinek itt is látható munkája.

Simon az *ARC-Harc* sorozatával már a nyolcvanas években olyan mélységeket mutatott meg, amely a mai napig meghatározza a gondolkodásomat, amikor egy portréra, egy arcra, egy maszkra ránézek.

A harmadik szempont, amit most kaptam, ennek a kiállításnak a megismerése során, az Mikola gondolata.

Ez pedig a maszk belsejében lévő élő arc lüktetése.

Ez azért olyan izgalmas gondolat, mert évtizedekkel ezelőtt elutaztam Mohácsra, a busójárára, majd Velencébe a karneválra megtapasztalni a maszk, az álarc igazi koncentrált megjelenését.

A busójárárs szerény, szervezetlen, kelet-balkáni, falusi rendezvény benyomását keltette, a velencei karnevál egy elidegenedett idegenforgalmi látványosság volt, ami a pénzről, a gazdagságról, az idegenforgalmi felhajtásról szólt.

S most Mikola adott egy olyan szempontot, amely visszavezetett az álarc, a maszk mögött lévő emberhez, az igazi archoz, ami a lényeg.

Tehát most szeretnék kezet nyújtani személyesen azoknak az arcoknak (művészeknek): Baksai Józsefnek, Bálint Zsombornak, Bereczky Kossack Katalinnak, Bészabó Andrásnak, Csorba Simon Lászlónak, Dénes Imrénnek, Filep Sándornak, Gaál Józsefnek, Haász Ágnesnek, Herendi Péternek, Hoffmann Tamás Boldinak, Kelényi Bélának, Kettős Tamásnak, Kiss Adélnak, Ladik Katalinnak, Mezey Péternek, Németh Balázs Kristófnak, Németh Péter Mikolának, Németh Zoltán Pálnak, Nikolai Ivanovnak, Szathmári Botondnak és Szécsi Andrásnak, akik ezeket az itt látható maszkokat, műveket létrehozták.

Most egymás szemébe tudunk nézni maszk nélkül, őszintén, minden elfedés, takarás nélkül, hogy látva lássuk, mennyire él az arcunk és mennyi őszinte tűz van a szemünkben.

S ez az, amire titkon mindnyájan annyira vágyunk.